

At overskride mennesket

– Interview med Francis Fukuyama om transhumanisme

Lad os begynde ved at stille det indlysende spørgsmål: Hvad er transhumanisme?

Jeg tror, at ideen bag transhumanisme er, at den evolutionære udvikling ikke er kommet til en ende og at mennesker er forskellige fra, hvordan de så ud i fortiden og sandsynligvis også vil være det i fremtiden, men at menneskene nu i stigende grad er i stand til at kontrollere måden, de udvikles på, hvormod det tidligere blot var et spørgsmål om tilfældig mutation og tilpasning. Nu kan mennesker planlægge, hvad de gerne vil være. Det, tror jeg egentlig, er, hvad dagsordenen går ud på. Jeg tror ikke, at vi teknologisk set er nået til et punkt, hvor det for alvor er muligt, men alle tegn peger i retning af, at dette meget vel kunne blive en mulighed inden alt for længe.

Og hvor er det så man ser de filosofiske rødder bag denne bevægelse?

Tja, jeg er jo ikke en ekspert i transhumanisme som sådan. Min opfattelse af disse folk, i USA i hvert fald, er at, det er en mærkelig forsamling. Mange af de mennesker, der er interesseret i det her, er, hvad man kunne kalde 'technolibertarianere'. Det vil sige, de elsker virkelig teknologi. De gør sig store forhåbninger om at gøre brug af den på en yderst personlig måde, og de bryder sig ikke om, at andre skal fortælle dem, hvad de må og ikke må gøre med teknologi. Og så er de bange for at dø. Jeg synes Ray Kurzweil¹ er et eksempel på det. Han har arbejdet meget inden for IT-området, men er også ret så interesseret i hele spørgsmålet om forlængelse af liv.

Som sagt er jeg ikke nogen ekspert ud i transhumanisme, men jeg er egentlig ikke så sikker på, at den er baseret på nogen dyb filosofisk refleksion over, hvad mennesket er eller bør være. Faktisk er det et af de problemer, jeg har med bevægelsen, at den i bund og grund ser ud til at være motiveret af en ikke særlig ærværdig frygt for døden. Den bygger ikke på noget positivt budskab om, hvorfor vi skulle ønske at leve til, vi var 500 år gamle. Den bygger

bare på ikke at ville dø og forsøger at udsætte det så længe som muligt.

Men når man læser transhumanister forekommer det, at de knytter an til det særdeles udbredte og vel også meget forståelige ønske om et liv der er sundere, klogere, længere, bedre, smukkere

Javist, men for at det skal være umagen værd, forekommer det mig, at man bliver nødt til at have en mere veludviklet forståelse af menneskelige goder. Og her kommer vi til en af mine helt store indvendinger mod det her. Hvis vi går i den her retning, bliver vi virkelig nødt til at overveje, hvad det er, der gør et menneske bedre. Jeg tror desværre, at mange af de, der ønsker genetisk modifikation af mennesker, enten regner det for uproblematisk eller også bare vil overlade det til markedet at bestemme hvad der er et bedre menneske. Det må være op til et individuelt valg. Det, tror jeg altså ikke, er et tilstrækkeligt svar.

Så måske man kunne sige, at de har et tomt begreb om det menneskelige?

Ja det synes jeg. Meget af det her, hvad end det nu er de vil have og vil have mere af, bygger ikke på nogen dybere forståelse af, hvad det vil sige at være menneske, og hvilke karakteristika der derfor er de vigtigste. Nogle af dem kan godt lide intelligens, og det er nok rigtigt, at de fleste mennesker godt kunne bruge en højere intelligens, og det er da heller ikke et forfærdeligt problematisk gode, men på den anden side er der højest sandsynligt en god evolutionær grund, til at vi ikke alle er genier, og at der forekommer en slags fordeling af intelligens. Selv hvis man indrømmer, at intelligens muligvis udgør et gode for individer, er det samtidig muligt, at det ikke udgør et gode for samfundet i sin helhed, hvis alle påbegynder et kapløb for at forbedre intelligensen for deres børn. Jeg har en mistanke om, at de mennesker, der vinder det kapløb, er tilbøjelige til at være de samme, der allerede er eliter, og som allerede har ret mange fordele. Hvorvidt vi ønsker, at de genetisk kan videregive dette til deres børn er Ja, jeg mener, det er problematisk.

Det fører os afsig selv videre med emnet, nemlig hvad der er problemet med transhumanismen, eller måske vi skulle udvide problemstillingen til de nye muligheder involveret i bioteknologi og genetisk manipulation. I din artikel i Foreign Policy har du beskrevet transhumanismen som 'verdens farligste idé',² men spørgsmålet er vel om problemet ligger i selve ideen eller i dens konsekven-

ser? Er problemet, at ideen er forkert rent videnskabeligt set og derfor vil aflede opmærksomheden fra en række ideer, der kunne fungere – eller er det egentlige problem, at det vil komme til at fungere en gang i fremtiden?

Åh jamen, min bekymring går langt mere på det sidste. Jeg går ud fra, at en masse af de her ideer vil virke før eller siden. Godt nok har de et stort problem med menneskelige eksperimenter, for hvis man taler om genetisk forandring drejer det sig basalt set om et eksperiment på et ufødt barn, der ikke er i stand til at give tilsagn til eksperimentet. Det grundlæggende princip i Nürnberg-kodeksen, der blev etableret efter hele oplevelsen med nazismen, går ud på, at man ikke må gennemføre menneskelige eksperimenter, medmindre der foreligger et eksplicit oplyst tilsagn, og det kan man nærmest pr definition ikke gøre inden for dette område. Men jeg går ud fra, at nogen vil gå i gang og gøre det alligevel, og at de vil finde en måde at få det til at fungere på, så mine indvendinger baserer sig langt mere på, at det her bliver en succes. Jeg tror ikke, at folk har gennemtænkt hvilke goder, det er, de ønsker at fremme som et resultat af denne type eksperimenter.

Men så må spørgsmålet vel være: Hvis vi nu foretog os dette som et demokratisk samfund ville det vel eliminere en del af de problematiske sider ved denne idé. Hvis vi nu udpegede en række fælles goder, vi som samfund ønskede at fremme gennem manipulering af...

Ja, men problemet er, at når man taler om regulering, må vi som demokratisk samfund selvfølgelig tage stilling til, om der skal være grænser for og hvordan vi i det hele taget ønsker at anvende denne teknologi. Det går jeg alt sammen ind for. Problemet er, at hvis man gør det her på en helt ureguleret måde, så kommer markedet til at beslutte, hvad der som regel bliver gjort, og det er ikke nødvendigvis en måde, der vil maksimere goderne for samfundet i sin helhed. Markedsdrevet konkurrence er godt for den økonomiske produktivitet og en række andre størrelser, men på en række områder tillader vi ikke frie markeder, og de fleste af de områder, hvor vi forbyder det, har at gøre med de følsomme sider af vores menneskelighed. Vi tillader ikke et frit marked for seksuelle ydelser, vi tillader ikke et frit marked for organer, vi tillader ikke et frit marked for børn, og en række andre ting, og jeg synes, vi kommer ret så tæt på sådan noget med denne type genetisk manipulation.

Du beskriver transhumanismen som en slags voldeligt ønske om at frigøre os

fra biologiske bindinger eller rammer, som vi må begå os inden for. Vi ved godt, du har fået dette spørgsmål før, men er menneskehedens historie ikke netop historien om denne frigørelse - at samle stenen eller grenen op for at opnå en større rækkevidde. Er det ikke, hvad vi altid har gjort og er dette ikke blot det næste skridt? Det er muligvis et mere teknologisk inspireret, et mere avanceret skridt, men ikke desto mindre blot endnu et skridt?

I visse henseender tror jeg blot, der er tale om en forlængelse af det. Vi kan løbe hurtigere, vi er højere og stærkere. Som det er nu er vi afhængige af maskiner for at kunne forsørge os selv. Det bekymrer mig dog, når man begynder at manipulere med ting, der mere hører til kernen af, hvad jeg ville kalde en menneskelig essens, der har at gøre med vore følelser og følelsesfuldhed og med måden, hvorpå erindring fungerer for os. Disse er langt mere afgørende for måden, vi for eksempel definerer politiske rettigheder, og de har altså ikke ændret sig over tid. Lad os bare tage et par eksempler. I det bioetiske råd,³ som jeg var medlem af, havde vi en længere diskussion om et stof, der er på skrivebordet, men endnu ikke er til rådighed, med hvilken man på selektiv basis kan slette hukommelsen. Til at begynde med blev dette taget op af terapeutiske grunde i forhold til personer udsat for en traumatiserende oplevelse eller skade hvor ideen er, at hvis man kan slette erindringen om dette traume, så kan folk komme til at fungere igen. Men hvis man tænker efter, ønsker vi så denne evne til fuldstændigt at kunne udrydde den menneskelige hukommelse? Hvis du begik en forfærdelig forbrydelse og derpå følte skyld, så er det i en vis forstand en konsekvens af din hukommelse. Hvis mennesker føler skyld på grund af en forfærdelig handling, ønsker vi så et stof, de kan tage den ene dag hvorefter erindringen om handlingen er borte den næste, og de står tilbage uden moralske hæmninger? Jeg er ikke sikker på, det er noget åbenlyst gode.

Men alligevel. Med et sæt af regulativer kunne vi sige, at personer med et behov for terapi kunne modtage dette stof, mens voldsmand måske ville få et stof, der forhindrede dem i at gentage deres forbrydelse. Vi kan vel også forestille os en fremtid, hvor disse mekanismer ikke er frit tilgængelige eller endda udbredte, men i stedet tjener et fælles formål?

Det er helt fint. Jeg tror, at en af de sondringer, jeg ville indføre, hvis jeg skulle oprette et sæt af regler ville være en klar sondring mellem terapeutisk brug af ny bioteknologi og den brug, der blot er for forbedringens eller underhold-

ningens egen skyld. Det er problemet med hele kategorien teknologisk udvikling. Både de gode og de dårlige ting kommer fra den samme udvikling. Det er derfor, der er brug for regulering der kan sige, hvilken brug der kan tillades, og hvilken der ikke kan. I dag har vi fx væksthormoner, der kan anvendes på mennesker. Lige nu bliver de for det meste udskrevet til folk med dværgvækst. Jeg mener, der findes ikke noget kriterium for en dysfunktionelt kort person, men i bund og grund anvendes de til terapeutiske formål. Men, hvis dit barn, og det selv om du endda selv skulle være en basketballspiller, kan blive ti centimeter højere, så har du stadigvæk en stor fordel, når du spiller basketball, så hvorfor ikke udlevere det som et optimerende stof til alle mennesker? Her er det, jeg mener, vi begynder at overskride grænsen for, hvad jeg ville kalde en moralsk problematisk anvendelse af selvsamme teknologi.

Så en skelnen mellem terapi og optimering kunne være, at terapien bringer os tættere på noget, der minder om en middelvej, mens optimeringer fører os bort?

Det første, folk siger, er, at der ikke foreligger nogen klar skelnen mellem terapeutisk og optimerende brug af stoffer. Man kunne spørge: "Er det terapeutisk eller optimerende at give en 80-årig en lever- eller hjertetransplantation, for i en vis forstand har vi historisk set aldrig været i stand til at leve så længe, og er det så ikke en livsforlængende ting?" Og jeg tror faktisk mit svar ville være: "Ja!" Jeg tror, der er en række indgreb, vi er i stand til at foretage, hvis formål ikke fremstår helt klart. Men jeg mener, at før end vi kommer til spørgsmålet om optimering, ligger der en større krise på lur, som på sin vis allerede er her, der har at gøre med simpelthen begæret efter at leve evigt. Det er, hvad der driver en del af transhumanisterne. Mange af dem ønsker simpelthen ikke at se i øjnene, at de før eller siden skal dø. Men tænk lige over det. Hvis menneskets levetid kunne forlænges i det uendelige, ville det udgøre en enorm krise for vores civilisation, fordi så megen menneskelig aktivitet er baseret på en livscyklus, men også på det faktum, at mennesker erstatter hinanden for hver generation. Jeg har aldrig hørt nogen transhumanist forklare - hvis nu mennesker kunne forlænge deres liv efter eget for-godtbefindende: "Hvis du ikke bryder dig om at skulle leve, til du er 80 eller 90 år gammel, hvad er den rette levetid så?" Ville det være nok at kunne leve til du er 500? Eller måske 1000? Jo længere du skubber den, desto mere attraktivt forekommer det måske på et individuelt niveau, men på et socialt

niveau vil det være en fuldstændig katastrofe, for der vil ikke finde nogen overdragelse fra generation til generation sted. Der ville ikke være nogen nytænkning. Vi ville stå med et ubegribeligt konservativt samfund, hvis man lige overvejer, hvor mange ting der baserer sig på et generationsskifte for at kunne forandres.

Du har en interessant idé om, at det vigtigste, i hvert fald politiske, problem med transhumanismen og en række beslægtede udviklinger er spørgsmålet om lighed og den mulige genkomst af et system, der baserer sig på ulighed. Hvordan ser du denne genkomst?

Selvfølgelig eksisterer der allerede genetiske uligheder. Vort system af rettigheder er dog ikke baseret på særlige rettigheder til de der er bedre udstyret rent genetisk, er stærkere, mere intelligente osv. Vi går ud fra, at der findes en grundlæggende menneskelig essens der ikke er afhængig af det, men mere har at gøre med, skal vi kalde det for evnen til at foretage et moralsk valg og en samling af følelsesmæssige reaktioner der er med til at definere os som mennesker. Jeg tror, at muligheden for optimering helt grundlæggende undergraver ideen om rettigheder. For det første mener jeg, at det nærmest uundgåeligt vil føre til en yderligere skævvridning af de genetiske forskelle, der allerede eksisterer, for hvem vil være de første til at benytte sig af disse teknologier? Det bliver ikke de fattigste, og de der har det sværest. Det bliver mennesker, der i forvejen besidder betragtelige naturlige fordele. Det er allerede sådan, mere i USA end i Danmark, at vi har store sociale betingede uligheder, og jeg kan simpelthen ikke se, hvorfor vi skulle ønske at supplere dem med genetisk forstærkede uligheder.

Men gør det ikke transhumanismen til et 'afledt' problem så at sige. Det virkelige problem er den eksisterende ulighed, og transhumanismen føjer sig blot til den?

Det kan i en vis forstand være rigtigt nok, men hvis du rent faktisk ændrer genetisk på noget, du betragter som afgørende for menneskeligheden, så mener jeg, at du også har ændret på grundlaget for menneskerettighederne, og det vil føre til det her vældigt komplicerede spørgsmål om, hvad det menneskelige er, men jeg vil mene, at vi på et eller andet tidspunkt vil nå frem til det, og så er det ikke blot et pragmatisk spørgsmål om, hvor megen ulighed vi kan rumme, men også om vi udvikler mennesker, der overhovedet deler de

følelsesmæssige reaktioner, som vi mener karakteriserer, hvad det vil sige at være et menneske.

Så fornuften bag et nyt system for ulighed ville være, at nogle mennesker har taget et bevidst valg om at være bedre end andre. De 'ved', at de er genetisk overlegne. For hvis man kigger på rettighedshistorien, så er den en form for afstandtagen fra alle ting, der gør os ulige og forskellige, og vi har det med at ignorere disse ting og sige, at de ikke har nogen betydning i den politiske eller juridiske sfære. Der må ske noget andet med denne form for ulighed, for at den kan have politiske konsekvenser.

Okay, jeg mener, at det er plausibelt, at hvis man i en fremtidig verdensorden har en klasse af personer, som har formået at skabe dem selv, således at de er meget forskellige fra andre personer, så ville man nemt kunne forestille sig, at de ville prøve at introducere for os, at der faktisk findes to niveauer af rettigheder; en for dem og en for andre personer. Den anden mulighed er den, som altid var til stede i *Fagre Nye Verden*, at man kunne gøre det fra den anden ende ved at skabe en klasse af mennesker, som aldrig udvikler sig fra et 10. klasses niveau. Hvis man ville have personer, der kun skulle udføre ufaglært arbejde og den slags. Det er åbenlyst, at man ville have et problem med, om man skulle give disse folk fulde menneskerettigheder.

I din artikel i Foreign Policy skriver du "Under denne ide om rettighedernes ligelighed ligger der en forestilling om, at vi alle besidder en menneskelig essens, der udjævner etablerede forskelle af hudfarver, skønhed og endda intelligens", og vi tænker, om det stadig er sandt? Vi har for eksempel under menneskerettighedsregimet set et skift væk fra ideen om naturlige rettigheder eller humanismer til fordel for hvad Richard Rorty kaldte en god idé. Hvis det er sandt, at det er en generel tendens i legitimeringen af politiske systemer, så er ideen om humanismer ikke særlig vigtigt.

Jeg havde en lang diskussion om dette med Richard Schultz, der er leder af Amnesty International, fordi han samtidig har denne positivistiske opfattelse af rettigheder. Han, som mange andre, tror ikke, at menneskerettigheder er funderet i naturen eller nogen anden form for fastsat karakteristika, og at de simpelthen essentielt er, hvad samfundet dikterer. Jeg finder det overraskende, at det kommer fra en leder af en stor menneskerettighedsorganisation, for jeg kan ikke, forstå hvordan han kan rejse til Kina og beklage sig

over deres menneskerettighedshistorie, fordi de vil så bare sige ”Jamen det reflekterer bare den sociale konsensus, der eksisterer her i Kina, så lad være med at beklage dig om politiske fanger osv.” Men selv om det er sådan, mange mennesker opfatter menneskerettigheder, så mener jeg, at måden, hvorpå vi overhovedet tænker om rettigheder, ikke er sådan, at de er bevægelige i forhold til, hvad den sociale konsensus er. På bunden har alle en mening om, hvad det vigtigste karakteristika er, som gør os til mennesker, og folk, der afviser det, er bare ikke ærlige omkring det, mener jeg. De har stadig en mening et eller andet sted i baghovedet, men de er ikke villige til at være konkrete om, hvad det er.

Kan vi gøre det konkret? Den sidste del af din bog⁴ handler om præcist dette emne, og kan du forklare, hvad du mener, når du taler om inhumanismer og menneskets natur?

Jeg mener, at den kristne opfattelse af mennesket indeholdt en særligt vigtig indsigt. I biblen finder man den opfattelse, at mennesker er deltagere i det guddommelige men ikke selv er guddommelige. De har både guddommelige og dyriske karakteristika. Aristoteles ville sige noget meget tilsvarende. Men det guddommelige karakteristika havde i virkeligheden noget at gøre med moralsk valg og muligheden for den frie vilje, og muligheden for at handle som moralsk væsen. Hvis man tænker over, hvad det betyder rent praktisk, er det ikke bare eksistensen af valg og vilje men også et helt sæt af følelsesmæssige kvaliteter med hvilke, vi sympatiserer med andre eller føler vrede, eller vi ender med, ikke bare rationelt kalkulerede moralske svar, men vi føler også på en bestemt måde, enten sympati eller opførsel osv., og jeg ville mene, at det er meget svært at sætte fingeren på 6 ting, der opsummerer den menneskelige essens. Det er svært at gøre. Men jeg mener at det sikkert er noget i den retning, omkring vores evne til at handle som moralske væsener, til at se det gode i ondskab, osv., og det er derfor, at jeg mener, at eksemplet fra før om hukommelse er bekymrende, fordi en del af det at være et moralsk væsen er at have en erindring af skyld. Jeg mener, hvad er skyld andet end en form for erindring om at have begået en moralsk overtrædelse og hvis man fjerner evnen til at huske overgange, så blander man sig på en måde i den menneskelige essens.

Så menneskets natur er et relativt begreb?

Selvfølgelig! Jeg mener, at disse begreber ikke eksisterer uden for en social kontekst. Og så relaterer det selvfølgelig til andre ting så som sprog og bevidsthed, fordi det er meget svært at udføre moralske domme og tage moralske beslutninger uden evnen til at udføre dem og kommunikere med andre mennesker. Måden hvorpå disse diskussioner normalt går, er at nogen, så vil spørge, om det så betyder, at folk uden evnen til at tale eller ikke kender sproget ikke har lige rettigheder. Men faktum er, at vi indlejrer den slags i vores love, fordi vi for eksempel ikke giver børn fulde rettigheder som voksne, fordi vi mener, at de ikke har kapaciteten til at træffe deres egne beslutninger, og vi holder dem ikke lige så ansvarlige for deres moralske valg, som vi gør overfor voksne, fordi de ikke besidder de samme evner til at vurdere. Så jeg mener, at der faktisk findes en masse fortilfælde i vores eksisterende love, der i det mindste implicit er baseret på, at mennesker er moralske væsener og at de rettigheder, vi har, er baseret på vores evne til at udøve de valg.

Som europæere synes vi, det er meget interessant at høre denne ikke-essentialistiske tanke om menneskets natur, fordi når vi ser på amerikanske debatter om dette område og særligt abortdebatten forekommer der at være en mere essentialistisk position, forstået som en streng opfattelse af menneskets natur som noget der kan skades, overfaldes eller overses meget let. Ville du være enig i, at der findes denne meget stærke position i debatten?

Det er jeg ikke sikker på. De folk, som tror på fostres moralske status, kunne nødvendigvis komme med en liste over karakteristika for menneskets essens. Jeg mener, at de tror, at der findes en menneskelig essens, der er forbundet med livet selv, men en af årsagerne til, at jeg ikke er overbevidst, er, at det virker som om, de ikke er villige til at tildele fostret virkelige karakteristika. Nogle af de karakteristika, jeg netop har identificeret som sprog og bevidsthed og evnen til at kommunikere eksisterer i fostre kun potentielt. De eksisterer ikke som et faktum. Vi har nogle af disse – End of Life-debatter – vi har sagen om Terri Schiavo,⁵ hvor der er en masse praktiske grunde til at holde hende i live, så som at hendes forældre gerne ville det. Hos de folk, som tror på retten til livet, er der helt klart en bestemt moralsk absolutisme om livets værdi på alle niveauer, som jeg ikke forstår.

Debatten om menneskets natur og menneskets essens udspringer tydeligvis af spørgsmålet om, hvad det vil sige at være menneske, og hvad menneskelighed betyder. Man kunne sikkert sige, at transhumanisme deler plads med en række

andre udviklinger, der alle stiller spørgsmålstegn ved de basale ideer om, hvad menneskelig natur er. En del af det lyder: hvad er menneske og hvad er natur? Vi har debatten om, hvorvidt dyr burde have rettigheder. Vi har udviklingen indenfor robotindustrien og med den debatten; bør en selvbevidst robot have visse rettigheder? Igen, der er nogle mellemniveauer, og vi har kunstig intelligens og kognitiv videnskab, der alle synes at have en ting til fælles: at de udfordrer vores opfattelse af menneskelighed som et eller andet åbenlyst begreb.

Når de engang udvikler en selvbevidst robot, så håndterer vi det problem. Der findes en bestemt gruppe af mennesker, som mener, at bevidsthed opstår på magisk vis, så snart man når til en vis tæthed i kredsløbene, og jeg er bare ikke overbevist om, at det er tilfældet. Så lad os bekymre os om det, når det sker. Med hensyn til dyrene så er det interessant, fordi jeg mener, at de har en højere bevidsthed. En af egenskaberne ved at være menneske er, at vi kan lide, men også at vi er bevidste om, at vi lider, at vi kan forvente kommende lidelser, og at vi derfor er frygtsomme. Hvis du tænker over retten til livet, der er beskyttet af enhver simpel lov, så er den baseret på det faktum, at mennesker ikke vil miste deres liv arbitrært. Og jeg mener, at alt hvad vi har lært om dyr, har været med til at udvide nogle af disse ting, som vi tidligere troede var eksklusive menneskelige træk over til andre grupper af væsener. Så jeg har faktisk en del sympati for nogle dele af dyrevelfærdsgrupperne. Det er ret klart for mig, at dyr har en grad af bevidsthed, de kan forudsige begivenheder, de kan være frygtsomme, og derfor er det slemt at udsætte dem for unødvendig smerte og lidelse. Så jeg tror, at jo mere vi lærer om dette, vil vi forhåbentlig kunne udvide området endnu mere. Selvfølgelig kan man ønske at grise og chimpanser ikke skal lide unødvendigt, men vi vil aldrig give dem stemmeret, fordi de ikke besidder et sprog.

Så du ser det som et pragmatisk spørgsmål? Det er ikke et spørgsmål, der vil komme til at udfordre vores opfattelse af menneskelighed?

Jeg mener, den dag de finder en gris, der er i stand til at vælge, hvem den vil stemme på som præsident, så kan vi tænke os om igen. Lige så meget som vi har udvidet vores forståelse af bestemte dyrs kapaciteter, så ved vi også, at der er grænser. Så med mindre vi opdager nogle helt ukendte kvaliteter, som vi ikke troede kunne eksistere, så mener jeg, at der er en grænse for hvor mange rettigheder, vi tildeler dyr.

Vi nærmer os den sidste del. Den tyske filosof Peter Sloterdijk har beskrevet, hvad han kalder artspolitiske beslutninger.⁶ Disse udviklinger, og ikke kun transhumanisme men alle de udviklinger vi har talt om, tvinger os til at træffe beslutninger på artsniveau, fordi vi bliver konfronteret med teknologier, som nogle en dag vil bruge, når det bliver muligt. Så vi tvinges på en måde til enten at gøre det eller ikke gøre det, men det bliver en beslutning for hele vores art. Ville du være enig i den udlægning?

Ja, på et praktisk niveau. Arten er ude af stand til at træffe en beslutning, fordi den er nødt til at være organiseret som en politisk enhed, og det er den ikke lige nu. Og jeg tror ikke, den vil blive det i fremtiden. Jeg tror, at hvis man skal regulere noget, så kommer det af, at mindre enheder tager beslutningerne, som så bliver akkumuleret. Men sådan er det med de fleste love. Der findes ingen international eller global regering lige nu på noget område, og jeg tror ikke, det er sandsynligt, at det kommer.

Men man kunne forestille sig et scenarie, hvor beslutningerne er af sådan en natur, at det ændrer ved vores menneskelighed. For eksempel, hvis et land beslutter sig for at klonе mennesker med henblik på at ændre drastisk ved, hvad vi forstår ved menneskelig natur.

Men det sker bare ikke! Slet ikke. I tror ikke, at noget af dette vil være tilstrækkeligt skræmmende for folk? Vi har allerede udviklingen med atomvåben, hvor man har virkelig stærke interesser i at undgå det, men det er stadig umuligt. Så jeg tror heller ikke, at man får en global beslutningsprocedure på dette område.

Så hvad kan vi håbe på, hvis vi ikke kan regulere det?

Jeg mener, at vi regulerer en masse biomedicinsk teknologi, især efter nazisterne. Vi har meget strenge regler om medicinske eksperimenter. Man kan selvfølgelig tage til et eller andet obskurt land og overskride disse regler, fordi de ikke bliver håndhævet men for størstedelen, i størstedelen af den vestlige verden og faktisk også i det meste af udviklingslandene, har vi disse regler, som bliver overholdt temmelig strengt. Det kræver nationale regeringer at opsætte regulativer, og det kræver samarbejder mellem disse regeringer. Med hensyn til bioteknologi er et af de problemer, jeg forudser, at aftaler om regler er kulturelt betinget, og jeg tror, at de etiske restriktioner i mange traditionelt

asiatiske kulturer er meget mindre strenge. De har ikke en forestilling om en iboende værdighed i mennesker. Det samme gælder for mange asiatiske samfund i vesten. Og jeg tror, at det er der, de første problemer vil opstå, fordi der vil foregå en masse eksperimenter i Asien, hvorefter der vil opstå et pres for at gøre noget tilsvarende i Vesten. Vesten bliver nødt til at tage en beslutning, hvis det viser sig, at disse eksperimenter er så attraktive eller kan give økonomiske eller militære fordele, så står vi overfor en svær beslutning.

Og er det ikke det sandsynlige scenarie?

Jeg ved det ikke. Måske. Det afhænger af, hvor attraktiv udbyttet er. Det kunne også være, at de eksperimenterer og ender med at skabe monstre. Og så vil folk muligvis beslutte, at de ikke vil være med.

Så vi går fra transhumanisme som verdens farligste ide til, hvad vi hører dig sige, at det ikke vil være et stort problem. Vi kommer ikke til at se monstre, der går amok, og vi kommer ikke til at se laboratorier, der skaber ting, vi ikke kan kontrollere.

Da jeg sagde 'verdens farligste idé' var det i konteksten af, at den er mere farlig end atomterrorisme. Jeg mener, at den er farlig i en vis forstand, fordi de gode ting og dårlige ting bliver blandet sammen, og fordi de farlige ting nogle gange er infiltrerede i andre ting eller svære at diskutere. Det er, efter min mening, hvad der gør den til et meget sværere problem. Atomvåben er åbenlyst farlige. Alle forstår, hvorfor de er farlige, men på sin vis gør det også problemet nemmere at håndtere. Der er ingen, som har lyst til at være modtageren af et atommissil, så de vil tage stærke midler i brug for at forhindre det. Men med bioteknologi er det en meget mere kompleks og underliggende trussel, og derfor gør det særligt svært at håndtere.

Man kunne sige at bioteknologi er et perfekt eksempel på hvad Ulrich Beck kalder subpolitik.⁷ At man bedriver politik ved at blande ting i laboratoriet og på den måde tvinge noget på den politiske agenda. Og vi tænker på, om man i virkeligheden har de reelle eller politiske værktøjer til at håndtere situationer, vi kun erfarer, når de er en realitet eller i det mindste en mulighed? Ville du være enig i, at bioteknologi er et af disse tegn på en krise for klassisk demokratisk politik.

Det kunne udvikle sig sådan. Det afhænger virkelig af, hvordan teknologien

udvikler sig. Jeg kommer med nogle forestillinger om nogle ting, der vil blive muligt gennem genmanipulation. Det kan være, det viser sig, at dette er meget mere besværligt, eller at der er så mange flere uforudsete konsekvenser, at meget få vil vælge at forfølge denne vej. Men jeg tror, at det kunne blive en enorm krise, fordi det er sværere at forestille sig, at der vil komme en klar social enighed om, hvor vi skal trække grænsen for den slags teknologi. Bare se på abortproblematikken i USA og i andre lande - det er et spørgsmål, vi endnu ikke har kunnet løse politisk, og det her kunne være endnu en af de ting.

Noter

- ¹ Ray Kurzweil er en af talsmændene for transhumanisme og har skrevet en lang række bøger og artikler om kunstig intelligens, futurisme og teknologiske muligheder. Se fx hjemmesiden: <http://www.kurzweilai.net/>
- ² Francis Fukuyama, "Transhumanism", *Foreign Policy*, september-oktober 2004, s. 42-43. Findes oversat til dansk på www.turbulens.net. Se en transhumanists svar på kritikken i Nick Bostrom, "Transhumanism: the world's most dangerous idea", 10. September 2004, www.transhumanism.org.
- ³ Han har beskrevet arbejdet i "Human Biomedicine and the Problem of Governance", *Perspectives in Biology and Medicine*, vol. 48, nr. 2, 2005, s. 195-200.
- ⁴ Francis Fukuyama, *Our post-human future: consequences of the biotechnology revolution*, London: Profile 2002.
- ⁵ Terri Schiavo sagen var en meget debatteret retssag i USA mellem Teresa Schiavos mand og hendes forældre, over hvorvidt hun skulle holdes kunstigt i live efter at være blevet ramt af hjertestop der udløste et vegetativt koma fra 1990 til 2005. Sagen blev meget omdiskuteret, da tidligere præsident George W. Bush afbrød sin ferie for at underskrive et lovforslag der skulle holde Schiavo i live. I sidste ende blev alle appeller afvist af den amerikanske højesteret og Schiavo døde d. 31. marts 2005.
- ⁶ Peter Sloterdijk, "Regler for menneskeparken - Et svar på Heideggers 'Brev om humanismen'", *Passage*, nr. 39, 2001.
- ⁷ Ulrich Beck, *Risikosamfundet*, København: Hans Reitzel 1997, særligt kapitel 7 og 8.